HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בעא מיניה ר' יוחנן משמואל יש אבילות בשבת או אין אבילות בשבת אמר ליה אין אבילות בשבת יתבי רבנן קמיה דרב פפא וקאמרי משמיה דשמואל אבל ששימש מטתו בימי אבלו חייב מיתה א"ל רב פפא ° אסור אתמר ומשמיה דר' יוחנן אתמר ואי שמיעא לכו משמיה דשמואל הכי שמיע לכו אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל [א] אבל שלא פרע ושלא פירם חייב מיתה שנאמר [1] ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו וגו' הא אחר שלא פרע ושלא פירם חייב מיתה אמר רפרם בר פפא תנא באבל רבתי [ב] אבל אסור לשמש מטתו בימי אבלו ומעשה באחד ששימש מטתו בימי אבלו ושמטו חזירים את גוייתו אמר שמואל [ג] פח"ז חובה נת"ר רשות פריעת הראש חזרת קרע לאחוריו זקיפת המטה חובה נעילת הסנדל תשמיש המטה רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית רשות ורב אמר [ד] אף פריעת הראש רשות ושמואל מאי שנא נעילת הסנדל דרשות דלאו כולי עלמא עבידי דסיימי מסאנייהו פריעת הראש נמי לאו כולי עלמא עבידי דמגלו רישייהו שמואל לטעמיה דאמר שמואל [ה] כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע [ו] וכל עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה מחוי ר"נ [ז] עד גובי דדיקנא א"ר יעקב א"ר יוחנן לא שנו אלא שאין לו מנעלים ברגליו אבל יש לו מנעלים ברגליו מנעליו מוכיחין עליו כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע והא אמרו ליה לשמואל נח נפשיה דרב קרע עליה תריסר (א) מני אמר אזל גברא דהוה מסתפינא מיניה א"ל לרבי יוחנן נח נפשיה דר' חנינא (ב) קרע עליה תליסר אצטלי מלתא אמר אזל גברא דהוה מסתפינא מיניה שאני רבנן דכיון דכל שעתא מדכרי שמעתייהו כשעת חימום דמי א"ל רבין בר אדא לרבא אמר תלמידך רב עמרם תניא אבל כל שבעה קורעו לפניו ואם בא להחליף מחליף וקורע [ח] בשבת קורעו לאחוריו ואם בא להחליף מחליף ואינו קורע כי תניא ההיא בכבוד אביו ואמו אותן קרעין מתאחין או אין מתאחין פליגי בה אבוה דרב אושעיא ובר קפרא [ט] חד אמר אין מתאחין וחד אמר מתאחין תסתיים דאבוה דרב אושעיא דאמר אין מתאחין דאמר רב אושעיא אין מתאחין ממאן שמיע ליה לאו מאבוה לא מבר קפרא רביה שמיע ליה אמר רבא אבל מטייל באונקלי בתוך ביתו אביי אשכחיה לרב יוסף דפרים ליה סודרא ארישיה ואזיל ואתי בביתיה א"ל לאו סבר לה מר אין אבילות בשבת א"ל הכי א"ר יוחנן (ג) דברים שבצינעא נוהג: ר"א אומר משחרב בית המקדש עצרת כשבת וכו': אמר רב גידל בר מנשיא אמר שמואל הלכה כר"ג ואיכא דמתני להא דרב גידל בר מנשיא אהא [י] כל ל' יום (ד) תינוק יוצא בחיק ונקבר באשה אחת ושני אנשים אבל לא באיש אחד ושתי נשים

אבא

אבל רבתי. מסכת שמחות: **גוייתו.** כל גופו והיכא דאמרי אבל שלו: **פריעת הראש.** שמגלה האבל ראשו בשבת ואינו מתעטף וחזרת קרע לאחוריו וזקיפת המטה חובה בשבת: **נעילת הסנדל.** דלאו כולי עלמא סיימי מסאנייהו בשבת ולא מוכח דאבל הוא: **לא כולי עלמא מגלי רישייהו.** בשבת ואע"פ שמתעטף לא מיחזי כאבל: **בשעת חימום.** בשעת התחלת הצער בשעת מיתה: **וכל עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים.** הלכך כיון דכל ימי שבוע שהוא אבל מתעטף כישמעאל אם אינו נוטלה בשבת נראה כנוהג אבילות דכ"ע לא נהיגי בעטיפה זו אלא אבלים בלבד: **מחוי ר"נ.** עטיפת ישמעאלים: **גובי דיקנא.** גומות שבלחי למטה מפיו: **לא שנו.** פריעת הראש בשבת דצריך לגלות חוטמו ושפמו וזקנו שהיה מכוסה בימי אבלו להודיע כי אין אבילות בשבת: **אלא שאין מנעלים ברגליו אבל יש מנעלים ברגליו מנעליו מוכיחים עליו.** דאינו אבל אבל לגלות ראשו אינו צריך ואם בא להתעטף בצינעא אפי' כעטיפת הישמעאלים אין בכך כלום: **דמסתפינא מיניה.** בקושיות: **מחליף וקורע.** אע"פ שאינו שעת חימום: **כבוד אביו.** שנו אבל לכולי עלמא אין קורע אלא בשעת חימום: **ממאן שמיעא.** לרב אושעיא הא דאמר אין מתאחין שמע מינה האי דאמר אין מתאחין אבוה דרב אושעיא: **אונקלי.** שייפינ"ש חלוק שקורעו: **בתוך ביתו.** שבצינעא מותר לנהוג אבילות בשבת: **דפרים סודריה ארישיה.** בשבת משום עטיפה דנהיג אבילות: **כל ל' יום יוצא בחיק.** בן ל' יום מוציאו בחיק לבית הקברות ולא בארון: **אבל לא באיש אחד.** שאין מתייחדין עם האשה:

בעא מיניה ר' יוחנן משמואל. מיהו ר' יוחנן לא קיבל משמואל דאיהו סבירא ליה דברים שבצינעא נוהג כדפרישית לעיל: **הא** אחר שלא פרע כו'. אע"ג דפשטי' דקרא הא אחר פורע ופורס ואם הם יעשו ימותו נראה דאסמכתא בעלמא הוא דהא לא מייתי להו סוף פרק הנשרפין (סנהדרין דף פג.) גבי אלו שבמיתה: **ושמואל** לטעמיה. פי' בתוספ' הרב דרב סבר דעטיפת הראש שאינה כעטיפת ישמעאלים הויא עטיפה ומסתמא רב ושמואל הלכה כרב יש מפרשין דרחילת ידים דקאמר הכא רשות היינו כמ"ד פרק במה מדליקין (שבת דף כה:) דבלא אבילות הוא רשות אבל לר"נ בר יצחק דאמר התם ואני אומר מצוה באבל נמי הוי מצוה ולא רשות ונראה דלא צריך למימר הכי אלא הכי פירושו הכא דמשום אבילות אינו חובה להראות אבילות בשבת:

לא שנו שאין לו מנעלים ברגליו. תימה דכי היכי דמנעליו מוכיחין עליו אמאי לא אמרי' אחד מהני מוכיחין ונמצא דאינו חובה כי אם האחד ושמא במנעלים יש הוכחה יותר: **וכל** קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע. נראה דהא דאמר לעיל (דף כ:) מי שנזדמן לו חלוק בתוך ז' אע"פ שאינו שעת חימום שמא דוקא כגון שקרע כבר והכא מיירי בשלא קרע עדיין א"נ כגון שאין לו חלוק בשעה ראשונה חייב לקרוע כשיהיה לו אפי' שלא בשעת חימום ולי נראה דבכל שעה שיוכל להתחמם על מתו אפי' לזמן מרובה אחר מיתתו קרוי שפיר בשעת חימום כמו שאמרו ברבנן משום דמדכרי שמעתייהו הוא הדין נמי בכל מת שיוכל להתחמם עליו והא דפריך בסמוך ולא משני הכי משום דבלאו הכי משני שפיר: **כי** תניא ההיא בכבוד אביו ואמו. ומכאן קשה לי על מה שפי' למעלה (דף כ:) (ה) דגרסי' רבי חנינא מי שאין לו אלא חלוק אחד דמיירי בכה"ג דמחליף וקורע דהא גבי אביו ואמו אמר הכא מחליף וקורע כל שבעה ולעיל (שם) אמרי' על אביו ואמו קורע לעולם וצ"ע: **הכי** א"ר יוחנן דברים שבצינעא נוהג. פסק בהלכות גדולות כר' יוחנן לאפוקי מרב ושמואל דאמרי לעיל תשמיש המטה רשות ודברים שבצינעא הוא ובפ"ק דכתובות (דף ד.) נמי קאמר עלה מסייע ליה לר' יוחנן דאביי ורבא סברי כוותיה ואע"ג דקיימא לן (לעיל דף יח. כב.) הלכה כדברי המיקל ה"מ במחלוקת של תנאים אבל במילתא דאמוראי לא אמרן מספקא לי כי היכי דשרי בתוך ביתו הני דברים דקריעה אי הוה אסור נעילת הסנדל בצנעא וכל שאר דברים: (י) **עצרת** כשבת. וכ"ש ר"ה ויוה"כ ר"ג אומר ר"ה ויוה"כ כרגלים וכ"ש עצרת לאחר חורבן ולישנא לא אתי שפיר דהוה ליה למתני ר"ג אומר אף ר"ה ויוה"כ כו': (ז) **וחכמים** אומרים לא כדברי זה כו'. ולא שייך למימר היינו תנא קמא דנימא כולהו אתו לפרש מילתא דתנא קמא כי ההיא דלא ירבה לו נשים בפרק ב' דסנהדרין (דף כא.) וההיא (דהמקדש) (ח): **הלכה** כר"ג. תימה כיון דאמר שמואל (לעיל דף יח. כב.) הלכה כדברי המיקל באבל אמאי איצטריך למיפסק הלכה כר"ג וי"ל דחומרא נמי היא דאם קברו סמוך לחשיכה ולא היה לו שעה אחת לנהוג בו אבילות או קברוהו נכרים ביום טוב או שמע שמועה קרובה ביום טוב אם הם כרגלים אינם עולים למנין שבעה ואם הם כשבת עולים:

אבא

רבינו חננאל

בעא מיניה ר' יוחנן משמואל יש אבילות בשבת או לא. אמר ליה אין אבילות בשבת. אמרי רבנן משמיה דשמואל, אבל ששימש מטתו חייב מיתה. א"ל רב פפא אסור אתמר ומשמיה דר' יוחנן אתמר. אמר רב תחליפא אמר שמואל, אבל שלא פרע ראשו ולא פירם בגדיו חייב מיתה, שנאמר ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו, מכלל שאחר שלא פירע ושלא פירם חייב מיתה. אמר רפרם תנא באבל רבתי, אבל אסור לשמש מטתו ומעשה באחד ששימש מטתו בימי אבלו ושמטו חזירים את גויתו. אמרו משמיה דשמואל פח"ז חובה. פריעת הראש, חזרת קרע לאחוריו, זקיפת המטה, לעשותם בשבת, להודיע שאינו נוהג אבל בשבת. אבל נת"ר, נעילת סנדל, תשמיש המטה, רחיצת ידים ורגלים בחמין רשות. ורב אמר אף [פריעת] הראש בשבת רשות. ומקשינן לשמואל מאי שנא נעילת הסנדל דאמ' רשות דלאו כולי עלמא מסגי במסני, פריעת הראש נמי לאו כולי עלמא עבידי דמגלי רישייהו. ופרקינן שמואל לטעמיה דאמר כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע, וכל עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה. פי' עטיפת ישמעאל[ים] דאמר שמואל, מכסה שפמו וזקנו וחוטמו במצנפתו או בטליתו. והוא אלמתה בלשון ערב. **ועד כמה** מכ[ס]ה מחוי רב נחמן עד גובי דקנא. אמר ר' יוחנן לא שנו אלא שאין מנעלין ברגליו, אבל יש מנעלין ברגליו מנעליו מוכיחין עליו. וקיימא לן **כרב** דאמר פריעת הראש נמי בשבת רשות. (פריעת הראש) [פי'] צריך לגלות חוטמו ושפמו וזקנו שהיה מכסה בימי אבלו, [להודיע] כי אין אבל[ות] בשבת, אבל לגלות ראשו אין צריך. ואם בא להתעטף בצינעא עטיפת ישמעאלים אין בכך כלום. א) ולא בעי עטיפה כולי האי. דהא רב יוסף דהוא בתרא עבד כרב. דאמר רבא אבל מ[טייל] באונקלי בתוך ביתו. ואונקלי היא מצנפת, כגון מצנפת של כהן גדול, כדגרסינן בסוף מנחות מעשה דחוני ושמעי בני שמעון הצדיק הלבישו באונקלי וחגרו בצלצול. אביי אשכחיה [לרב יוסף] דפריס סודרא ארישיה כעטיפת ישמעאלים וקאזיל ואתי בביתיה. אמר ליה, לא סבר לה מר אין אבילות בשבת, אמר ליה דברים שבצנעא נוהג. ומקשינן תוב לשמואל, וכל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע. והא אמרו ליה לשמואל נח נפשיה דרב וקרע עליה תליסר כברי מאני. ור' יוחנן קרע על ר' חנינא י"ג איצטלי דמילתא,

רבינו חננאל (המשך)

אמר (ליה) אזל ליה גברא דהוה מסתפינא. הנה קרעו בשעת שמועה שלא בשעת חימום. ופרקינן שאני רבנן דכיון דכל שעתא מדכרי שמועתיה שעת שמועה כשעת חימום דמי. **רבא** אמר מהכא, דתניא אבל [כל] שבעה קורעו לפניו. ואם בא להחליף חלוקו מחליף, וקורע החלוק שלובש. הנה קריעתה שלא בשעת חימום. ופרקינן כי תניא ההיא שקורע כל חלוק שלובש אפילו כל שבעה, בכבוד אביו ואמו. **תשלום הברייתא**, ובשבת קורעו לאחוריו, כדאמרן חזרת [קרע לאחוריו בשבת חובה], ואם בא בשבת להחליף חלוקו מחליף ואינו קורע. **ירושלמי** הרי שהיה מחליף בגדיו [כל] שבעה חייב לקרוע כולן. אותן קרעין מתאחין או אינן מתאחין. אסיקנא חלוקת אבוה דר' אושעיא ובר קפרא. **ירושלמי** אבל שבא מן הדרך והיה רגליו קיהות מותר לרחוץ, שאין רחיצת צונן רחיצה. תני אבל ומנודה שהיו מהלכין בדרך מותרין בנעילת הסנדל ולכשיבואו לעיר יחלוצו, וכן בתשעה באב, וכן בתענית צבור. תני מקום שנהגו לשאול בשלום אבלים בשבת שואלין. [ר' אושעיא] רבה חמא אבלין בשבת ואמר להו שלום עליכם כמנהג מקומכון. ר' יוסי בן חלפתא הוה משתבח בר' מאיר קומי ציפוראי, אדם גדול קדוש צנוע הוא. חד זמן חמון ליה שאיל בשלום אבילא בשבתא. אתו אמרו ליה ר' אהן הוא דאת מתני שבחיה, אמר לי' הן, א"ל שאיל בשלום אבילא בשבתא. אמר לון בעין אתון מידע חיילה, אתא לאודען דאין אבלות בשבת, דכתיב ברכת ה' היא תעשיר, זו ברכת שבת. ולא יוסיף עצב עמה, זו אבלות, כמו דאמר נעצב המלך על בנו. (תני ארוסתו לא מתאבל ולא אונן עליה. תני כל שמתאבל[ין] עליו מתאבלין עמו. רב מתה אחותו פקיד לחייה בריה כד תהא סליק לגבאי של נעליך מעל רגליך). ר' יונה סלק לגביה ר' גוריון בשבת דגו שבעת ימי אבלו, נפק לגביה לביש סנדלי. אמר ליה אנת (דכר) [סבר] דילפון עובדא מינך דבשבת [מותר] בנעילת הסנדל. ולא ילפון עובדא מבר נש זעיר. ואין דובר אליו דבר, אפילו דבר תורה. אמר ר' יוחנן שלא היו יודעין במה לפתוח, אם ביסורין שבגופו אם בחסרון ממונו אם בנפש בניו ובנותיו. **מתני'** משחרב בית המקדש ר' אליעזר אומר עצרת כשבת, רבן גמליאל אומר ראש השנה ויום הכיפורים כרגלים. דייקינן מינה וכל שכן עצרת שהיא כרגלים. אמר גידול בר מנשה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל. **איכא דאמרי** להא דרב גידול אהא דתניא תינוק כל ל' יום יוצא בחיק, ונקבר באשה אחת ובשתי אנשים, אבל לא באיש אחד ושתי נשים.

עין משפט נר מצוה

קנח א מיי' פ"ח מהל' אבל הל' א סמג עשין מד"ס ב [טוש"ע י"ד סי' שמ סעיף א]:
ב [מיי' פ"ה שם הל"ה טוש"ע שם סי' שפג סעיף א]:
קנט ג ד מיי' פ"י שם הל' א סמג שם טוש"ע י"ד סי' ת סעי' א:
קס ה מיי' פ"ח שם הל' ג סמג שם טור י"ד סי' שמ:
קסא ו ז מיי' פ"ה שם הל' יט טוש"ע י"ד סי' שפו:
קסב ח מיי' פ"י שם הל' א טוש"ע י"ד [סי' שמ סעיף יד] וסי' ת סעי' א:
קסג ט מיי' שם פ"ט הל' א טוש"ע י"ד סי' שמ סעי' יד:
קסד י מיי' שם פי"ב הל' י סמג שם טוש"ע י"ד סי' שנג סעי' ד:

מסורת הש"ס

א) [גי' ר"ח תליסר], ב) [עי' תוס' ב"ק לא: ד"ה עוברן], ג) [כתובות ד.], ד) קדושין פ: שמחות פ"ג, ה) אבל הגי' שם מי שאין לו חלוק לקרוע כו' ואולי גיר' אחרת היתה לפניהם ועיין במהרש"א, ו) [שייך במשנה דלעיל יט.], ז) [ג"ז שייך למשנ' דלעיל יט.], ח) [צ"ל דהמוזבח מקדש (ד' פג.) וע"ע תוספות פסחים פג. ד"ה ר' שמעון אומר ודף קטז: ד"ה ותוס ותוס' עירובין מח. ד"ה ר' יהודה],

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן וּלְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר בָּנָיו רָאשֵׁיכֶם אַל תִּפְרָעוּ וּבִגְדֵיכֶם לֹא תִפְרֹמוּ וְלֹא תָמֻתוּ וְעַל כָּל הָעֵדָה יִקְצֹף וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְיָ: ויקרא י ו

גליון הש"ס

גמ' אסור אתמר ומשמיה דר"י אתמר. לא ידעתי מה חידש בזה הא איתא בברייתא גמ' לעיל דף כא ע"א ואלו דברים שאבל אסור בהם וכו' ובתשמיש:

לעזי רש"י

שייפינ"ש [שוקניא"ה]. חלוק.

מוסף רש"י

דברים שבצינעא. שאינו ניכר לבריות שהוא אבל בכך (כתובות ד.). **כל ל' יום.** ולד שמת בתוך שלשים יום אין צריך לכבדו במותו להוציאו לקבורה, לא במטה ולא בכליבה אלא בחיק (קדושין פ:). **ונקבר באשה אחת ושני אנשים.** ואין צריך רבים ללוותו אלא ג' (שם). **אבל לא באיש אחד ושתי נשים.** משום יחוד, שלא היו בתי הקברות סמוכין לעיר (שם).

א) נראה דר"ל דלרב גם בחול א"צ להתעטף כעטיפת הישמעאלים ועי' בתוס' ד"ה ושמואל.